

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Polisi Iaith Addysg Gwynedd
Aelod Cabinet:	Cyng. Dewi Jones, Aelod Cabinet Addysg
Swyddog perthnasol:	Siwan Llwyd Roberts.
Dyddiad y cyfarfod:	Mehefin 9fed, 2026

1. Y Penderfyniad a geisir

Pwrpas yr adroddiad hwn yw gwahodd y Cabinet i gymeradwyo a mabwysiadu Polisi Iaith Addysg Gwynedd ar gyfer ei gyflwyno fel Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol i ysgolion ystyried ei fabwysiadu a'i weithredu. (*Atodiad 1*)

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad

2.1 Gofynnir i'r Cabinet gymeradwyo **Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol** sydd wedi'i lunio yn dilyn proses estynedig a chynhwysfawr o ymgysylltu gyda rhanddeiliaid.

2.2 Daeth drafft o Bolisi Iaith Addysg Gwynedd enghreifftiol ar gyfer ysgolion Gwynedd gerbron y Cabinet ar 15 Rhagfyr 2025, a gofynnwyd i'r Cabinet ei fabwysiadu at ddibenion ymgysylltu cyhoeddus. Cynhaliwyd yr ymgysylltiad rhwng Ionawr 7fed a Chwefror 25ain, 2026. Mae'r adborth a dderbyniwyd wedi'i adolygu'n fanwl a lle bo'n briodol mae wedi'i ymgorffori wrth lunio'r polisi sydd gerbron. Gofynnir yn awr i'r Cabinet wneud penderfyniad ynghylch cymeradwyo a mabwysiadu'r polisi ar gyfer ysgolion Gwynedd.

2.3 Yn dilyn mabwysiadu'r Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol, bydd y polisi yn cael ei gyflwyno i bob corff llywodraethu er mwyn iddynt ystyried ei fabwysiadu a'i weithredu.

2.4 Argymhelliad cryf y Cyngor yw y dylai pob ysgol fabwysiadu Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol Cyngor Gwynedd a'i weithredu'n llawn erbyn Medi 2026.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

3.1: Mae Polisi Iaith Addysg Gwynedd yn rhan o strategaeth ehangach gan y Cyngor, i sicrhau bod plant a phobl ifanc Gwynedd yn cael cyfle i ddatblygu sgiliau ieithyddol cadarn yn y Gymraeg a'r Saesneg.

3.2 Mae'n amserol diweddarau Polisi Iaith Addysg presennol Gwynedd, er mwyn adlewyrchu sefyllfa ieithyddol gyfredol y sir a darparu cyfeiriad a chefnogaeth glir i ysgolion.

3.3: O dan Ddeddfwriaeth Addysg (2013), mae'n ofynnol i bob awdurdod lleol gytuno ar Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSCA) gyda Llywodraeth Cymru. Mae'r cynllun

hwn yn weithredol am gyfnod o ddeng mlynedd (2023-2033), ac mae'n amlinellu'r prif egwyddorion sy'n sail i bolisiau iaith addysg Cyngor Gwynedd.

3.4: Yn 2016, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru strategaeth Cymraeg 2050: *Miliwn o Siaradwyr* sy'n pwysleisio pwysigrwydd cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg a'r defnydd dyddiol o'r Gymraeg. Mae amcanion y strategaeth yn cyd-fynd â'r nodau strategol y mae Cyngor Gwynedd wedi bod yn eu hyrwyddo ers nifer o ddegawdau.

3.5: O dan Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 mae'r Gymraeg yn elfen orfodol o'r cwricwlwm.

3.6: Disgwylir hefyd i strategaethau addysg Cyngor Gwynedd roi ystyriaeth i'r dogfennau canlynol: *Cenhadaeth ein cenedl: safonau a dyheadau uchel i bawb* (Llywodraeth Cymru; 2023) a *Canllaw gwella ysgolion: fframwaith ar gyfer gwerthuso, atebolrwydd a gwella* (Llywodraeth Cymru; 2024). Yn y dogfennau hyn, rhoddir dyletswydd ar yr awdurdodau lleol ac ysgolion yng Nghymru i gynllunio'n effeithiol ar gyfer cynyddu nifer y bobl ifanc sy'n gallu siarad Cymraeg, ac sy'n gwneud hynny'n ddyddiol.

3.7: Er bod Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025, wedi derbyn Cydsyniad Brenhinol ar 7 Gorffennaf 2025, nid yw mwyafrif y gofynion statudol eto mewn grym. Dros y blynyddoedd nesaf, wrth i rannau penodol o'r Ddeddf ddod i rym, bydd yn gosod dyletswyddau statudol ar ysgolion, awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru. Bwriad Cyngor Gwynedd yw gweithredu'n rhagweithiol drwy gydweithio ag ysgolion y sir i gynnal a hybu addysg Gymraeg ac i gryfhau ymrwymiad pob ysgol i sicrhau bod y Gymraeg yn ffynnu. Yn ogystal, mae'r Cyngor am sicrhau bod ysgolion Gwynedd mewn sefyllfa gadarn i ymateb i'r gofynion newydd fydd yn sicrhau bod pob disgybl yng Nghymru, erbyn diwedd eu haddysg orfodol, yn datblygu fel defnyddiwr annibynnol o'r Gymraeg.

3.8 : O fewn Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025 bydd y gofynion sy'n ymwneud â chategoreiddio ysgolion yn cael eu gweithredu'n raddol. Disgwylir i'r codau a'r rheoliadau sy'n sail i'r system gategoreiddio statudol gael eu cyhoeddi erbyn Gorffennaf 2027, gyda'r trefniadau newydd yn cael eu gweithredu'n llawn drwy Gynlluniau Cyflawni ysgolion rhwng 2029 a 2030. Bydd hyn yn sefydlu categorïau iaith statudol ar gyfer pob ysgol. Ni fydd unrhyw ysgol yn cael symud yn ôl na lleihau ei lefel o ddarpariaeth Gymraeg; yn hytrach rhaid cynnal neu gynyddu'r ddarpariaeth Gymraeg bresennol.

4.1 Cefndir/ Cyflwyniad

4.1.1 Yn ystod 2024–2025, cychwynnodd Cyngor Gwynedd broses gynhwysfawr o adolygu a diwygio Polisi Iaith Addysg Gwynedd, gyda'r nod o sicrhau bod y polisi yn adlewyrchu realiti ieithyddol cyfredol y sir ac yn ymateb i ofynion deddfwriaethol a strategol newydd. Roedd y gwaith hwn yn rhan o uchelgais ehangach y Cyngor i gryfhau addysg Gymraeg a sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn datblygu sgiliau dwyieithog cadarn.

4.1.2 O dan arweiniad yr Ymgynghorydd Iaith, Meirion Prys Jones, cynhaliwyd cyfres helaeth o sesiynau ymgysylltu gyda rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys penaethiaid ysgolion,

dysgwyr, llywodraethwyr, mudiadau iaith, Fforymau iaith a chynrychiolwyr Comisiynydd y Gymraeg. Daeth consensws clir i'r amlwg fod angen diweddarau'r polisi presennol er mwyn ymateb i newid yn sefyllfa gymdeithasol y Gymraeg ac i sicrhau mwy o gysondeb, eglurder ac atebolrwydd ar draws ysgolion y sir.

Yn sgil yr adborth hwn, cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ym mis Chwefror 2025, lle amlygwyd yr angen am bolisi cryfach, mwy eglur ac uchelgeisiol. Ym mis Ebrill 2025, trafodwyd drafft diwygiedig o'r polisi gan y Pwyllgor Craffu, gyda galwadau pellach am dargedau mesuradwy, trefniadau monitro cadarn a mwy o eglurder ynghylch disgwyliadau ieithyddol ysgolion

4.1.3 Yn dilyn hynny, sefydlwyd Grŵp Tasg a Gorffen i fireinio'r polisi drafft. Cyflwynodd y grŵp gyfres o argymhellion ym Mehefin 2025 yn ymwneud â chryfhau'r ddarpariaeth Gymraeg, defnyddio diffiniadau Bil y Gymraeg ac Addysg 2025, a sicrhau gwell dilyniant ieithyddol ar draws pob cyfnod addysgol. Trafodwyd hefyd yr angen am ddull gweithredu realistig a chynhwysol a fyddai'n cefnogi ysgolion, rhieni a dysgwyr drwy'r cyfnod trosiannol.

4.1.4 : Yn Rhagfyr 2025, cyflwynwyd drafft diwygiedig o Bolisi Iaith Addysg Gwynedd i Gabinet Cyngor Gwynedd, gyda chais i'w fabwysiadu fel Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol at ddibenion ymgysylltu cyhoeddus. Pwysleisiodd yr adroddiad fod y polisi yn gam strategol pwysig wrth baratoi ysgolion Gwynedd ar gyfer gweithredu Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025, ac wrth wireddu gweledigaeth *Cymraeg 2050*.

4.1.5 : Cynhaliwyd cyfnod ffurfiol o ymgysylltu cyhoeddus dros gyfnod o chwe wythnos rhwng Ionawr 7fed, 2026 a Chwefror 25ain, 2026.

Rhoddyd cyfle i ymatebwyr nodi'r hyn yr oeddent yn ei gefnogi, yn ogystal â'r elfennau yr oedd ganddynt bryderon neu sylwadau yn eu cylch, mewn perthynas â chynnwys y Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol. Gwnaed hyn yng nghyd-destun y categorïau canlynol, gyda'r opsiwn i ymateb naill ai i'r polisi yn ei gyfanrwydd neu i'r adrannau oedd fwyaf perthnasol i'r ymatebydd.

- Cyn ysgol
- Meithrin i Flwyddyn 2
- Blwyddyn 3 i Flwyddyn 6
- Uwchradd
- Addysg Arbennig
- Ysgolion Trosiannol
- Darpariaeth Trochi

Derbyniwyd 54 ymateb i'r ddogfen ymgysylltu. (*Atodiad 3*) Cafwyd rhai ymatebion a oedd yn canolbwyntio ar un categori yn unig ac eraill yn ymateb i fwy nag un categori:

Rhoddyd cyfle i ymatebwyr nodi ym mha rôl roeddent yn ymateb.

RÔL	NIFER
Rhiant	13
Llywodraethwr	3
Aelod o staff	3
Arall	27

Derbyniwyd 3 o ymatebion gan fudiadau.

Mae'r ymatebion a dderbyniwyd yn dangos barn amrywiol. Mynegwyd cefnogaeth sylweddol i addysg Gymraeg gyda lleiafrif yn mynegi pryderon ynghylch gweithredu'r polisi enghreifftiol.

Ym marn rhai ymatebwyr dylid:

- cryfhau'r gefnogaeth i ddysgwyr llai hyderus yn eu sgiliau iaith.
- ystyried ehangu darpariaeth trochi.
- mynd i'r afael â phryderon ynghylch datblygiad addysgol disgyblion yn y sector uwchradd.
- gwella eglurder wrth gyfathrebu nodau ac egwyddorion y Polisi.

Nodir bod yr ystyriaethau pennaf yn ymwneud â chyfnod addysg uwchradd.

Yn gyffredinol, mae consensws cryf bod y Gymraeg yn bwysig i ddyfodol Gwynedd, ac felly bod y Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol yn cefnogi disgyblion Gwynedd yn effeithiol.

4.3 Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

4.3.1 Mae mabwysiadu Polisi Iaith Addysg Gwynedd yn hanfodol er mwyn sicrhau bod trefniadau addysg y sir yn adlewyrchu gofynion deddfwriaethol a strategol yn ogystal ag anghenion ieithyddol Gwynedd.

O dan deddfwriaeth addysg a'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSCA) 2023–2033, mae dyletswydd ar Gyngor Gwynedd i gynllunio'n fwriadol ar gyfer datblygu sgiliau Cymraeg a Saesneg disgyblion ac ehangu defnydd dyddiol o'r Gymraeg. Mae hyn yn cyd-fynd yn uniongyrchol â gweledigaeth strategaeth Llywodraeth Cymru, *Cymraeg 2050: Miliwn o Siaradwyr*, sy'n pwysleisio'r angen i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg hyderus a defnyddiol.

Yn ogystal, mae Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 yn gwneud y Gymraeg yn elfen orfodol o'r cwricwlwm i bob dysgwr yng Nghymru ac mae canllawiau cenedlaethol diweddar Llywodraeth Cymru yn gosod disgwyliadau pendant ar awdurdodau lleol ac ysgolion i gynllunio'n effeithiol ar gyfer cynyddu nifer y bobl ifanc sy'n gallu defnyddio'r Gymraeg yn ddyddiol.

Mae'r angen i fabwysiadu'r polisi hefyd yn amserol oherwydd cyflwyno Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025. Er nad yw holl ofynion y Ddeddf mewn grym eto, bydd yn gosod dyletswyddau statudol newydd ar ysgolion ac awdurdodau lleol dros y blynyddoedd nesaf, gan gynnwys system statudol newydd ar gyfer categoraiddio ysgolion yn ôl eu darpariaeth Gymraeg sy'n sicrhau na all ysgolion leihau eu darpariaeth Gymraeg, ond yn hytrach y bydd rhaid ei chynnal neu ei chryfhau.

Felly, mae mabwysiadu Polisi Iaith Addysg Gwynedd yn gam rhagweithiol a strategol er mwyn:

- sicrhau cydymffurfiaeth â deddfwriaeth a disgwyliadau cenedlaethol;
- darparu cyfeiriad clir a chyson i ysgolion y sir;
- diogelu a chryfhau'r Gymraeg fel iaith addysg a chymunedol yng Ngwynedd;

- paratoi ysgolion ar gyfer gofynion newydd Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025
- sicrhau bod pob disgybl yn cael y cyfle i ddatblygu'n ddefnyddiwr hyderus ac annibynnol o'r Gymraeg a'r Saesneg erbyn diwedd ei addysg orfodol.

Mae'r Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol diwygiedig yn adlewyrchu'r sylwadau a'r farn dderbyniwyd yn ystod proses hir, gynhwysfawr ac eang o ymgysylltu â rhanddeiliaid a gwahoddir y Cabinet i'w gymeradwyo. Bydd wedyn yn cael ei gyflwyno fel Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol i ysgolion ystyried ei fabwysiadu a'i weithredu.

4.3.2 Mae Asesiad Cydraddoldeb yn asesu effaith Polisi Iaith Addysg Cyngor Gwynedd ar holl boblogaeth y sir wedi ei gynnal , gan gydymffurfio â:

- Deddf Cydraddoldeb 2010
- Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol
- Safonau'r Gymraeg (Mesur 2011)
- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015
- Deddf Lluoedd Arfog 2021
- Nodau'r Polisi yw sicrhau bod pob disgybl yng Ngwynedd, erbyn diwedd eu haddysg statudol, yn meddu ar sgiliau cadarn yn y Gymraeg a'r Saesneg. Bydd hyn yn hyrwyddo ffyniant y Gymraeg a chynnal ei defnydd cymunedol; grymuso disgyblion i fyw a gweithio mewn byd amlieithog ac yn sicrhau tegwch ieithyddol a chymdeithasol i bob plentyn.
- Cynhaliwyd cyfres sylweddol o gyfarfodydd ymgysylltu wyneb yn wyneb rhwng Hydref a Rhagfyr 2024 ac ymgysylltiad cyhoeddus pellach rhwng Ionawr 7 a Chwefror 25 , 2026.
- **Asesiad o Effaith**

Effaith gadarnhaol : Nid oes effaith negyddol amlwg ar unrhyw un o'r nodweddion gwarchoddedig. Yn hytrach, rhagwelir effaith gadarnhaol sylweddol o ran hyrwyddo'r Gymraeg, cydraddoldeb cyfleoedd ac undod cymunedol. Bydd y polisi yn cryfhau'r defnydd o'r Gymraeg o fewn addysg ac yn y gymuned ehangach, yn cynyddu cyfleoedd gwaith drwy feithrin sgiliau dwyieithog, ac yn cefnogi datblygiad hyder a hunaniaeth gadarn ymhlith dysgwyr. Yn ogystal, bydd yn sicrhau mynediad cyfartal i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY).

- **Risgiau posibl:** Gallai gweithredu'r polisi'n llawn osod pwysau ychwanegol ar ysgolion, gan amlygu'r angen am hyfforddiant parhaus a darparu adnoddau digonol i gefnogi'r gwaith. Ond, nid oes tystiolaeth fod y polisi yn arwain at effaith anghyfartal nac at unrhyw fath o wahaniaethu anghyfreithlon.
- **Ystyriaethau Cydraddoldeb ac Economaidd-Gymdeithasol.** Mae'r polisi yn cyfrannu at ddileu gwahaniaethu drwy sicrhau mynediad ieithyddol cyfartal i bawb. Mae hefyd yn hyrwyddo cyfle cyfartal drwy ehangu mynediad at addysg Gymraeg, tra'n meithrin

perthnasau cadarnhaol drwy gynlluniau ysgolion ac ethos Cymreig . Mae'r polisi yn ceisio mynd i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol drwy ddarparu cynlluniau trochi, cymorth i deuluoedd, a gwell mynediad at adnoddau a thechnoleg Gymraeg.

- **Ystyriaethau'r Gymraeg.** Mae'r polisi yn gweithredu'n unol â Safonau'r Gymraeg ac yn rhoi blaenoriaeth i'r Gymraeg fel prif iaith weinyddol ac addysgol. Mae'n sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ac yn hyrwyddo defnydd yr iaith yn y gymuned, ymhlith pobl ifanc ac yn y gweithle. Yn ogystal, mae'r polisi yn atgyfnerthu rôl ysgolion fel canolfannau allweddol ar gyfer yr iaith Gymraeg a diwylliant Cymreig.

4.3.3 Cyfraniad at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'r polisi yn cyfrannu at bob un o'r saith nod llesiant, gan gynnwys creu Cymru fwy cyfartal a chydnerth, gyda diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu. Mae hefyd yn adlewyrchu'r pum ffordd o weithio drwy weithredu mewn modd hirdymor ac ataliol, tra'n hyrwyddo integreiddio, cydweithio a chynnwys wrth gynllunio a darparu addysg Gymraeg

5. Camau Nesaf ac Amserlen

5.1 Pe byddai'r Cabinet yn penderfynu cefnogi'r argymhelliad a gyflwynir yn yr adroddiad hwn i gymeradwyo a mabwysiadu Polisi Iaith Addysg Gwynedd, byddai'r polisi'n cael ei gyflwyno fel Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol i ysgolion ystyried ei fabwysiadu a'i weithredu. Argymhelliad cryf Cyngor Gwynedd yw y dylai pob ysgol fabwysiadu Polisi Iaith Addysg Enghreifftiol Cyngor Gwynedd a'i weithredu'n llawn erbyn Medi 2026.

6. Sylwadau Swyddogion Statudol

6.1 Prif Swyddog Cyllid

“Nid oes gennyf wrthwynebiad i'r penderfyniad a geisir o safbwynt priodoldeb ariannol.”

6.2 Swyddog Monitro

Mae cryn waith ac ystyriaeth wedi bod ar y polisi arfaethedig yma. Mae'n gam cychwynnol i adolygu trefniadau a chynnig polisi i gyrff llywodraethu fyddai yn paratoi y ffordd ar gyfer dod a Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025 i rym yn helaeth. Yn dilyn a'r y cyfnod ymgysylltu mae'n rhoi cyfle i'r Cabinet gytuno ar y Polisi Enghreifftiol fydd yn cael ei argymhell i Gyrff Llywodraethol yr ysgolion. Rwy'n fodlon gyda priodoldeb y penderfyniad a geisir

7. Rhestr Atodiadau:

Atodiad 1 – Polisi Iaith Addysg Gwynedd 2025/2026

Atodiad 2 – Canllaw i Bolisi Iaith Addysg Gwynedd 2025/2026

Atodiad 3 - Dadansoddiad o ganlyniadau Ymgysylltiad Cyhoeddus Ionawr – Chwefror 2026

Atodiad 4 – Aseiad Effaith Gyfansawdd.